

Byla C-352/21

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą

Gavimo data:

2021 m. gegužės 28 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Østre Landsret (Danija)

Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2021 m. balandžio 27 d.

Apeliantai:

A1

A2

Atsakovė:

I

**ØSTRE LANDSRET
ĮRAŠAS**

2021 m. balandžio 27 d. <...>

A1

ir

A2

<...>

prieš

I

<...>

Østre Landsret (Rytų regiono apeliacinis teismas, Danija), vadovaudamasis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 267 straipsniu ir pasikonsultavęs su šalimis, nusprendė pateikti Europos Sąjungos Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (toliau – Reglamentas „Briuselis I“) 15 straipsnio 5 punkto ir 16 straipsnio 5 punkto reikšmės ir išaiškinimo.

Danijos rytų regiono apeliaciniame teisme nagrinėjama byla yra susijusi su klausimu, ar draudimo sutarties sąlyga dėl jurisdikcijos, pagal kurią ieškiniai turi būti reiškiami valstybės, kurioje yra draudimo bendrovės buveinė (konkrečiai – Nyderlandų), teismuose, gali būti vykdoma draudėjo atžvilgiu. Dėl to kyla abejonių, atsižvelgiant į Reglamento „Briuselis I“ 16 straipsnio 1 punkto a papunktį ir 5 punktą, juos siejant su 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/138/EB dėl draudimo ir perdraudimo veiklos pradėjimo ir jos vykdymo (toliau – Direktyva „Mokumas II“) I priedo A dalies 6 grupėje nurodytais objektais, priskirtiniais prie didelės rizikos. Klausimas yra toks: ar Reglamento „Briuselis I“ 16 straipsnio 5 punktą reikia aiškinti taip, kad ši nuostata apima komerciniams tikslams nenaudojamo pramoginio laivo kasko draudimą, todėl prieš kylant ginčui draudikas ir draudėjas, kuris yra vartotojas, gali pagrįstai susitarti dėl teisingumo.

A. Faktinės bylos aplinkybės

1. 2013 m. spalio 15 d. apeliantai **A1** ir **A2**, gyvenantys Danijoje, po patikrinimo iš pardavėjo Eimeidene, Nyderlanduose, įsigijo naudotą burinę valtį „Nautor Swan 48“. Šalių 2012 m. spalio 15 d. sudarytoje pirkimo–pardavimo sutartyje buvo nustatyta 315 000 EUR pirkimo kaina ir įsigijimo data – 2013 m. lapkričio 1 d.
2. Apeliantai taip pat įsigijo nuo 2013 m. lapkričio 1 d. įsigaliojusį civilinės atsakomybės ir kasko draudimą iš atsakovės, draudimo bendrovės **I**, kurios buveinė yra Nyderlanduose.
3. Draudimo bendrovei pateiktame „Prašyme dėl jachtos draudimo“ apeliantai nurodė, kad burinė valtis bus laikoma Helsingjoro Nordhaveno uoste Danijoje, ir 13 punkte, *inter alia*, pareiškė:
 - „a. Ar laivas bus naudojamas tik asmeniniams ir poilsio tikslams? – x taip
 - b. Ar laivas bus nuomojamas arba užsakomas? – x ne“
4. Draudimo liudijime, kurį apeliantai gavo iš draudimo bendrovės, buvo pateikta nuoroda į draudimo sąlygas „PLV 2010“. Draudimo sąlygų 1.7.5 ir 1.7.6 punktuose buvo nustatyta:

„Skundai

1.7.5. Bet kokie su tarpininko paslaugomis ir sutarties vykdymu susiję skundai ir ginčai pirmiausia turi būti teikiami I BV skundų koordinatoriui. Jeigu draudėjas šio nuomone yra nepatenkintas, jis gali kreiptis į „Klachteninstituut Financiële Dienstverlening“ (Finansinių paslaugų skundų institutas), pašto dėžutė 93257, 2509AG HAGA, www.klfid.nl.

Kompetentingas teismas

1.7.6. Jeigu draudėjas nenori pasinaudoti 1.7.5 punkte nurodytomis galimybėmis arba vis dar nemano, kad jo skundas buvo išnagrinėtas teisingai, jis gali pareikšti ieškinį kompetentingame Nyderlandų teisme.“

5. Apeliantai burinę valtį žiemai paliko Eimeidene, Nyderlanduose, ir parplukdė ją namo į Daniją 2014 m. pavasarį.
6. 2018 m. apeliantai nuplaukė į Suomiją, kur, remiantis pateikta informacija, 2018 m. gegužės 26 d. užplaukė ant seklumos. Kai rengiantis artėjančiam sezonui 2019 m. pavasarį burinė valtis buvo iškelta ant kranto, apeliantai pastebėjo, kad pažeistas jos kilis ir korpusas. 2019 m. gegužės 14 d. apeliantai apie užplaukimą ant seklumos pranešė draudimo bendrovei, kuri po vertintojo patikrinimo atsisakė padengti nurodytus nuostolius, remdamasi jų pobūdžiu.
7. Vėliau apeliantai pareiškė ieškinį draudimo bendrovei savo nuolatinės gyvenamosios vietos valstybės teisme *Retten i Helsingør* (Helsingjoro teismas); jame teigė, kad draudimo bendrovei turi būti nurodyta padengti remonto išlaidas, kurių apskaičiuotas dydis buvo 300 000 DKK. Draudimo bendrovė tvirtino, kad ieškinyje nepriimtinas, nes, jos nuomone, šiam ieškiniui taikomas draudimo sąlygose įtvirtintas susitarimas dėl teisingumo, taigi jis turėjo būti pareikštas Nyderlanduose.

B. Ligšiolinis procesas

1. Helsingjoro teismas, kaip pirmosios instancijos teismas, 2020 m. gegužės 19 d. priėmė sprendimą, juo patenkino draudimo bendrovės pateiktą prašymą dėl nepriimtumo, tuo patvirtindamas, kad ieškinyje turi būti reiškiamas Nyderlandų teisme.
2. Miesto teisme buvo sutarta, kad klausimas dėl jurisdikcijos turi būti sprendžiamas vadovaujantis Reglamento „Briuselis I“ 3 skirsniu dėl jurisdikcijos dėl bylų, susijusių su draudimu.
3. Savo sprendimo motyvuose Helsingjoro teismas, *inter alia*, nurodė:

„Remdamiesi reglamento 11 straipsnio 1 dalies b punkte įtvirtinta bendra taisykle [apeliantai] iš esmės gali pareikšti ieškinį [atsakovui] savo nuolatinės gyvenamosios vietos teisme (Helsingiuro teisme).

Vis dėlto kyla klausimas, ar galioja šalių susitarimas dėl teisingumo, nes jį taikant ieškinys turi būti pareiškiamas Nyderlandų teisme.

Remiantis Reglamento „Briuselis I“ 15 straipsnio 5 punktu, kuris yra reikšminga nuostata šioje byloje, reglamento 3 skirsnio nuostatų galima nesilaikyti pagal susitarimą, kuris yra susijęs su draudimo sutartimi, sudaryta dėl vienos ar daugiau 16 straipsnyje nurodytų rizikos rūšių.

16 straipsnyje išvardijamos nurodytos rizikos rūšys, ir pagal 16 straipsnio 5 punktą į jį patenka „nepaisant 1–4 punktų, bet kurios rūšies „didelė rizika“, [kaip ji] yra apibūdinta 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2009/138/EB dėl draudimo ir perdraudimo veiklos pradėjimo ir jos vykdymo (Mokumas II)“.

Direktyvos „Mokumas II“ 13 straipsnyje pateiktas ilgas apibrėžčių sąrašas, o sąvoka „didelės rizikos“ apibrėžta kaip, *inter alia*, „rizikos, priskirtos I priedo A dalies 4, 5, 6, 7, 11 ir 12 grupėms“ (žr. 13 straipsnio 27 dalies a punktą).

Finansinių įmonių įstatymo, kuriuo perkeltos direktyvos nuostatos, 7 priede nurodyta 6 grupė yra susijusi su šiais objektais: „Laivai (jūrų, ežerų, upių ir kanalų): visa upių ir kanalų laivams, ežerų laivams [ir] jūrų laivams padaryta žala arba jų netekimas“.

Pagal įprastą reikšmę kalboje aptariama burinė valtis, kuri tiek anglų kalba sudarytoje pardavimo sutartyje, tiek anglų kalba sudarytoje draudimo pardavimo sutartyje vadinama laivu (anglų k. „vessel“), turi būti laikoma laivu, patenkančiu į 6 grupę.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, ir remdamasis Danijos finansų priežiūros institucijos pateiktu išaiškinimu dėl 6 grupės, teismas mano, kad šalių sudaryta draudimo sutartis apima „dideles rizikas“. Be to, tokia išvada negali būti laikoma nesuderinama su ta aplinkybe, kad aptariamoji draudimo sutartis yra sudaryta dėl burinės valtios, įsigytos už 315 000 EUR ir apdraustos tai pačiai sumai.

Teismas mano, kad nėra pagrindo Reglamento „Briuselis I“ 16 straipsnį aiškinti pagal [apeliantų] pateiktą alternatyvą, pagal kurią ši nuostata visa apimtimi taikoma tik komerciniam laivų naudojimui.

Taigi teismas mano, kad šalių susitarimas dėl teisingumo galioja, todėl ieškinys turi būti pareikštas (kompetentingame) Nyderlandų teisme.“

4. Apeliantai pateikė apeliacinį skundą Danijos rytų regiono apeliaciniame teismui; jame teigė, kad byla turėtų būti grąžinta nagrinėti iš naujo, arba, alternatyviai, ji turėtų būti išnagrinėta Danijos rytų regiono apeliaciniame teisme; apeliantai nurodė, kad laivas nepatenka į Reglamento „Briuselis I“ taikymo sritį, nes yra pramoginis. Taigi teigiama, kad ieškinys pagrįstai pirmąja instancija pareikštas Helsingjoro teisme.
5. 2020 m. lapkričio 12 d. nutartimi Danijos rytų regiono apeliacinis teismas nusprendė pateikti prejudicinį klausimą dėl Reglamento „Briuselis I“ 16 straipsnio 5 punkto išaiškinimo Europos Sąjungos Teisingumo Teismui.

C. Danijos taisyklės dėl jurisdikcijos ir susitarimų dėl teisingumo

1. Taisyklės dėl jurisdikcijos ir susitarimų dėl teisingumo yra išdėstytos Civilinio proceso kodekso 22 skyriuje. Šioje byloje reikšmingi 244–247 punktai, kurie suformuluoti taip:

„**244 punktas.** Tais atvejais, kai vartojimo sutartys nėra sudaromos asmeniškai pardavėjo verslo vietoje, vartotojas gali pareikšti ieškinį pardavėjui savo nuolatinės gyvenamosios vietos teismuose.

245 punktas. Šalys gali susitarti, kuriame iš kelių panašių teismų turi būti pareiškiamas ieškinys.

2 papunktis. Bylose dėl vartojimo sutarčių anksčiau sudaryti susitarimai dėl teisingumo nėra privalomi vartotojui.

<...>

246 punktas. Ieškiniai asmenims, bendrovėms, organizacijoms, privačioms institucijoms ir kitoms asociacijoms, kurių buveinė ar nuolatinė gyvenamoji vieta nėra Danijoje, gali būti pareiškiami Danijoje, jeigu teismas pagal 237 punktą, 238 punkto 2 papunktį ir 241, 242, 243 ir 245 punktus gali būti laikomas turinčiu jurisdikciją nagrinėti bylą. Bylose dėl vartojimo sutarčių vartotojas gali pareikšti ieškinį pirmame sakinyje nurodytiems asmenims ar asociacijoms savo nuolatinės gyvenamosios vietos teismuose, jeigu, prieš sudarant sutartį, Danijoje buvo pateiktas konkretus pasiūlymas ar reklama ir vartotojas Danijoje atliko veiksmus, reikalingus sutarčiai sudaryti.

<...>

247 punktas. Bylose, kurioms taikomas tarptautinis susitarimas, perkeltas į Danijos teisę Briuselio konvencijos įstatymu ir t. t. ar Įstatymu dėl tam tikrų užsienyje priimtų teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo ir t. t. civilinėse ir komercinėse bylose, įskaitant pagal šiuos įstatymus priimtus nutarimus, taikomos šio susitarimo taisyklės dėl jurisdikcijos. Vis dėlto taip nėra tais

atvejais, kai ieškiniai pareiškiami pagal 246a punkte nurodytą jurisdikciją ir jiems taikoma 1952 m. gegužės 10 d. Konvencija dėl jūros laivų arešto.

<...>“

D. Sąjungos teisės nuostatos

1. 2012 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1215/2012 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (Reglamentas „Bruselis I“) 18 ir 19 konstatuojamosiose dalyse nustatyta:

„(18) kalbant apie draudimo, vartotojų ir darbo sutartis, silpnesnioji šalis turėtų būti ginama pagal jurisdikcijos taisykles, kurios yra palankesnės tokios šalies interesams negu bendrosios taisyklės;

(19) atsižvelgiant į šiame reglamente nustatytus išimtinės jurisdikcijos pagrindus, turėtų būti paisoma sutarčių šalių autonomijos, išskyrus draudimo, vartojimo arba darbo sutarčių atvejus, kai laisvė nustatyti teismo jurisdikciją yra ribota;

<...>“

2. Šio reglamento 3 skirsnyje, kuriame reglamentuojama jurisdikcija dėl bylų, susijusių su draudimu, *inter alia*, nustatyta:

„**10 straipsnis.** Jurisdikcija dėl bylų, susijusių su draudimu, nustatoma pagal šį skirsnį, nedarant poveikio 6 straipsniui ir 7 straipsnio 5 punktui.

11 straipsnis. Draudikui, kurio nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta yra valstybėje narėje, ieškinys gali būti pareikštas:

- a) valstybės narės, kurioje yra jo nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta, teismuose;
- b) jeigu ieškinius pareiškia draudėjas, apdraustasis arba naudos gavėjas – kitoje valstybėje narėje ieškovo nuolatinės gyvenamosios (buveinės) vietos teismuose; arba

<...>

15 straipsnis. Šio skirsnio nuostatų galima nesilaikyti tik pagal susitarimą:

- 1) kuris buvo sudarytas po to, kai kilo ginčas;
- 2) pagal kurį draudėjui, apdraustajam arba naudos gavėjui leidžiama pareikšti ieškinį kituose teismuose, nei nurodyti šiame skirsnyje;

- 3) kuris buvo sudarytas tarp draudėjo ir draudiko, kurių abiejų nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta arba įprastinė gyvenamoji vieta susitarimo sudarymo momentu buvo toje pačioje valstybėje narėje, ir pagal šį susitarimą tos valstybės narės teismams suteikiama jurisdikcija, net jei žalą sukėlęs įvykis įvyko užsienyje, su sąlyga, kad toks susitarimas neprieštarauja tos valstybės narės teisei;
- 4) kuris buvo sudarytas su draudėju, kurio nuolatinė gyvenamoji (buveinės) vieta yra ne valstybėje narėje, išskyrus atvejus, kai yra privalomasis draudimas arba draudžiamas valstybėje narėje esantis nekilnojamas turtas; arba
- 5) kuris yra susijęs su draudimo sutartimi, sudaryta dėl vienos ar daugiau 16 straipsnyje nurodytų rizikos rūšių.

16 straipsnis. 15 straipsnio 5 punkte minimos rizikos rūšys yra šios:

- 1) bet kokie nuostoliai arba žala, kuriuos patiria:
 - a) jūroje plaukiojantys laivai, pakrančių vandenyse arba atviroje jūroje esantys įrenginiai arba orlaiviai, ir kurie atsiranda dėl pavojaus, susijusio su jų naudojimu komerciniams tikslams;
 - b) tranzitu gabenamos prekės, išskyrus keleivių bagažą, jeigu jos visiškai arba iš dalies gabenamos tokiais laivais arba orlaiviais;
- 2) bet kurios rūšies atsakomybė, išskyrus atsakomybę už keleivių kūno sužalojimą arba jų bagažo praradimą ar sugadinimą,
 - a) kuri atsiranda dėl 1 dalies a punkte nurodytų laivų, įrenginių arba orlaivių naudojimo arba eksploatacijos, jeigu pagal valstybės narės, kurioje tokie orlaiviai yra registruoti, teisę nedraudžiama sudaryti susitarimų dėl jurisdikcijos tokios rizikos draudimo atvejais;
 - b) už 1 dalies b punkte apibūdintų tranzitu gabenamų prekių padarytus nuostolius arba žalą;
- 3) bet kurios rūšies finansiniai nuostoliai, susiję su 1 dalies a punkte nurodytų laivų, įrenginių arba orlaivių naudojimu arba eksploatacija, ypač frachto arba laivo nuomos mokesčio praradimas;
- 4) kita bet kurios rūšies rizika, susijusi su 1–3 punktuose nurodytomis rizikos rūšimis;
- 5) nepaisant 1–4 punktų, bet kurios rūšies „didelė rizika“ yra apibūdinta 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2009/138/EB dėl draudimo ir perdraudimo veiklos pradėjimo ir jos vykdymo (Mokumas II).“

3. 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2009/138/EB dėl draudimo ir perdraudimo veiklos pradėjimo ir jos vykdymo (Direktyva „Mokumas II“) nustatyta taip:

„2 straipsnis

[Taikymo sritis]

1. Ši direktyva taikoma tiesioginio gyvybės ir ne gyvybės draudimo įmonėms, įsteigtoms valstybės narės teritorijoje arba siekiančioms ten įsisteigti.

Išskyrus IV antraštinę dalį, ji taip pat taikoma perdraudimo įmonėms vykdančioms tik perdraudimo veiklą ir įsisteigusioms valstybės narės teritorijoje ar siekiančioms ten įsisteigti.

2. Ne gyvybės draudimo srityje ši direktyva taikoma I priedo A dalyje nustatytų grupių ne gyvybės draudimo veiklai.

<...>

13 straipsnis

[Sąvokų apibrėžtys]

Šioje direktyvoje taikomos šios sąvokų apibrėžtys:

<...>

27) didelės rizikos yra:

- a) rizikos, priskirtos I priedo A dalies 4, 5, 6, 7, 11 ir 12 grupėms;
- b) rizikos, priskirtos I priedo A dalies 14 ir 15 grupėms, jeigu draudėjas profesionaliai užsiima gamybine, komercine veikla arba vienos iš laisvųjų profesijų veikla, o rizikos yra susijusios su tokia veikla;
- c) rizikos, priskirtos I priedo A dalies 3, 8, 9, 10, 13 ir 16 grupėms, jeigu draudėjas viršija mažiausiai dviejų iš šių kriterijų dydžius:
 - i) bendra balanso suma: 6,2 mln. EUR;
 - ii) grynoji apyvarta, kaip apibrėžta 1978 m. liepos 25 d. Ketvirtojoje Tarybos direktyvoje 78/660/EEB, grindžiamoje Sutarties 54 straipsnio 3 dalies g punktu, dėl tam tikrų tipų bendrovių metinių atskaitomybių: 12,8 mln. EUR;
 - iii) vidutinis darbuotojų skaičius per finansinius metus: 250.

<...>

I PRIEDAS**NE GYVYBĖS DRAUDIMO GRUPĖS****A. Rizikų klasifikacija pagal draudimo grupes**

<...>

6. Laivai (jūrų, ežerų, upių ir kanalų)

Visa padaryta žala arba netekimas:

- upių ir kanalų laivų;
- ežerų laivų;
- jūrų laivų.“

4. Kalbat apie 15 straipsnio 5 punkto formuluotę, *Schlosser* ataskaitos dėl Konvencijos dėl Danijos Karalystės, Airijos ir Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės prisijungimo prie Briuselio konvencijos (OL C 59, 1979, p. 71) 140–141 punktuose nurodyta:

„140. Jungtinės Karalystės prašymas įtraukti specialias didelių rizikų draudimo sąlygas turbūt buvo pati sudėtingiausia problema darbo grupei. Šis prašymas rėmėsi supratimu, kad socialinės apsaugos idėja, kuria buvo grindžiamas nuostatų dėl draudimo klausimų jurisdikcijos perdavimo priimtumas, nebėra pagrįsta tais atvejais, kai draudėjai yra galingos įmonės. Buvo sudėtinga rasti tinkamą demarkacijos liniją. Diskusijose dėl antrosios direktyvos dėl draudimo jau buvo atskleista tai, kad neįmanoma kaip kriterijų nustatyti tokių abstrakčių ir bendrų veiksmų, kaip antai bendrovės kapitalas ar apyvarta. Tai išspręsti buvo galima tik išnagrinėjus, kokias draudimo sutartis apskritai sudaro tik tie draudėjai, kuriems nereikalinga socialinė apsauga. Remiantis tuo, specialus reglamentavimas negalėjo būti taikomas visam pramoniniam draudimui.

<...>

Visų šių klausimų svarstymo rezultatas yra naujoje 12 straipsnio 5 dalyje, papildytoje 12a straipsniu, pateiktas sprendimas: specialus reglamentavimas susitarimams dėl teismingumo iš esmės taikomas jūrų laivybos draudimo ir kai kuriuose aviacijos draudimo sektoriuose.

<...>

Siekiant išvengti problemų ir aiškinimo skirtumų turėjo būti sudarytas draudimo rūšių, kurių atveju taip pat būtų galima sudaryti susitarimus dėl

jurisdikcijos, sąrašas. Nutarta, kad šiam tikslui nepakanka nurodyti 1973 m. liepos 24 d. pirmosios Tarybos direktyvos (73/239/EEB) priede pateikto draudimo grupių sąrašo. Jame pateiktoje klasifikacijoje buvo atsižvelgta į valstybės nustatytus draudimo administravimo reikalavimus, bet nebuvo siekiama teisingai subalansuoti privataus draudimo interesus. Taigi nebuvo kito pasirinkimo, kaip tik sudaryti atskirą 1968 m. Konvencijai taikomą sąrašą. Toliau pateikti komentarai taikomi šiam sąrašui ir į jį neįtrauktoms draudimo grupėms.

141. 12a straipsnio 1 dalies a punktas

Ši nuostata taikoma tik kasko draudimui, bet ne civilinės atsakomybės draudimui. Sąvoka „jūros laivai“ reiškia visus laivus, kurie skirti keliauti jūroje. Ji apima ne tik laivus tradiciniame šio žodžio prasme, bet ir jūroje naudojamus laivus su oro pagalve, laivus su povandeniniais sparnais, baržas ir lichterius. Ji taip pat apima plūduriuojančius įrenginius, kurie patys negali judėti, pvz., naftos žvalgybos ir gavybos įrenginius, kurie ant vandens judinami iš vienos vietos į kitą. Įrenginiai, stabiliai pritvirtinti ar pritvirtinami prie jūros dugno, bet kuriuo atveju yra tiesiogiai įtraukti į šios nuostatos tekstą. Ši nuostata taip pat apima statomus laivus, bet tik tiek, kiek žala atsiranda dėl laivybos rizikos. Tai yra žala, atsirandanti dėl to, kad laivas yra vandenyje; taigi tai nėra žala, atsirandanti sausumos doke ar laivų statyklos dirbtuvėse.“

5. 2014 m. gruodžio 4 d. Tarybos sprendimo dėl 2005 m. birželio 30 d. Hagos konvencijos dėl susitarimų dėl teisingumo patvirtinimo Europos Sąjungos vardu (2014/887/ES) 2, 4 ir 7 konstatuojamosiose dalyse, *inter alia*, nustatyta:

„2) remiant Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijai 2005 m. birželio 30 d. sudaryta Konvencija dėl susitarimų dėl teisingumo (toliau – Konvencija) veiksmingai padeda skatinti šalių savarankiškumą tarptautiniuose komerciniuose sandoriuose ir didinti teismo sprendimų dėl tokių sandorių nuspėjamumą. Visų pirma Konvencija šalims užtikrinamas būtinas teisinis tikrumas, kad jų susitarimo dėl teisingumo bus laikomasi, o pasirinkto teismo sprendimą bus galima pripažinti ir vykdyti tarptautinių bylų atvejais;

<...>

4) Konvencija daro poveikį Sąjungos antrinės teisės aktams, susijusiems su jurisdikcija, grindžiama šalių pasirinkimu, ir priimtų teismo sprendimų pripažinimu ir vykdymu, visų pirma Tarybos reglamentui (EB) Nr. 44/2001, kuris nuo 2015 m. sausio 10 d. bus pakeistas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) Nr. 1215/2012;

<...>

- 7) Sąjunga, patvirtindama Konvenciją, taip pat turėtų pateikti deklaraciją, kurią leidžiama pateikti pagal 21 straipsnį, kuria į Konvencijos taikymo sritį neįtraukiamos draudimo sutartys bendrąja prasme, nustatant tam tikras aiškiai apibrėžtas išimtis. Deklaracijos tikslas – išsaugoti apsauginės jurisdikcijos taisykles, kuriomis gali naudotis draudėjai, apdraustieji arba naudos gavėjai bylose, susijusiose su draudimu, pagal Reglamentą (EB) Nr. 44/2001. Išimtis neturėtų būti platesnė nei būtina draudimo sutarčių silpnesniųjų šalių interesams apsaugoti. Todėl ji neturėtų būti taikoma nei perdraudimo sutartims, nei su didele rizika susijusioms sutartims. Sąjunga tuo pačiu metu turėtų pateikti vienašalę deklaraciją, kurioje nurodoma, kad vėliau, atsižvelgdama į taikant Konvenciją įgytą patirtį, ji gali iš naujo įvertinti, ar reikia palikti Sąjungos deklaraciją pagal 21 straipsnį“.
6. Europos Sąjungos vienašale deklaracija patvirtinant 2005 m. birželio 30 d. Hagos konvenciją dėl susitarimų dėl teisingumo (toliau – Konvencija), pateikta vadovaujantis Konvencijos 21 straipsniu, kuri yra 2014 m. gruodžio 4 d. Tarybos sprendimo I priedas, *inter alia*, nustatyta:

„Šia deklaracija, pagal kurią Konvencija netaikoma tam tikrų tipų draudimo sutartims, siekiama apsaugoti tam tikrus draudėjus, apdraustąsias šalis ir naudos gavėjus, kuriems pagal ES vidaus teisę, taikoma ypatinga apsauga.

1. Vadovaudamasi Konvencijos 21 straipsniu, Europos Sąjunga pareiškia, kad ji Konvencijos netaikys draudimo sutartims, išskyrus atvejus, numatytus toliau pateiktoje 2 dalyje.
2. Europos Sąjunga Konvenciją draudimo sutartims taikys šiais atvejais:

<...>

 - d) jei susitarimas dėl teisingumo susijęs su draudimo sutartimi, sudaryta dėl vienos ar daugiau toliau nurodytų rizikos rūšių, kurios laikomos didele rizika:
 - i) bet koks toliau nurodytų objektų netekimas arba bet kokia žala jiems, kurie atsiranda dėl pavojaus, susijusio su jų naudojimu komerciniams tikslams:
 - a) jūroje plaukiojančių laivų, pakrančių vandenyse arba atviroje jūroje esančių įrenginių arba upėse, kanaluose ir ežeruose plaukiojančių laivų“.

E. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencija

1. 2020 m. vasario 27 d. Sprendime *Balta prieš Grifs AG* byloje C-803/18 Teisingumo Teismas pasisakė dėl Reglamento „Briuselis I“ 15 straipsnio 5 punkto ir 16 straipsnio 5 punkto aiškinimo, nagrinėdamas bylą tarp

Latvijoje įsteigtos draudimo bendrovės *Balta* ir Lietuvoje registruotos saugos paslaugų bendrovės *Grifs AG* dėl draudimo išmokos mokėjimo. Toje byloje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas atkreipė dėmesį, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama draudimo sutartis apėmė „dideles rizikas“, nurodytas Reglamento „Briuselis I“ 16 straipsnio 5 punkte. Minėto sprendimo 37 punkte Teisingumo Teismas pažymėjo, kad 2017 m. liepos 13 d. Sprendime *Assens Havn* Teisingumo Teismas yra priminęs, jog draudimo srityje prorogacinis susitarimas dėl jurisdikcijos turi visiškai atitikti ekonomiškai silpnesnio asmens apsaugos tikslą.

2. Teisingumo Teismas pateikė atsakymą, kad Reglamento „Briuselis I“ 15 straipsnio 5 punktas ir 16 straipsnio 5 punktas turi būti aiškinami taip, kad dėl „didelės rizikos“, kaip ji suprantama pagal pastarąją nuostatą, sudarytoje draudimo sutartyje draudėjo ir draudiko sutarta jurisdikciją suteikiančia sąlyga negalima remtis prieš šia sutartimi apdraustą asmenį, kuris nėra draudimo srities profesionalas, neišreiškė sutikimo dėl šios sąlygos ir jo nuolatinė gyvenamoji ar buveinės vieta yra kitoje nei draudėjo ir draudiko buveinės valstybėje narėje.

F. Apeliantų argumentai:

1. Apeliantai teigė, kad Reglamento „Briuselis I“ 16 straipsnio 5 punktas apima „didelę riziką“ tik tais atvejais, kai žala patiriama apdraustą laivą naudojant komerciniais tikslais ir žalos atsiradimas yra su tuo susijęs.
2. Apeliantų nuomone, Reglamento „Briuselis I“ 16 straipsnio 5 punkto aiškinimas, pagal kurį „didelė rizika“ apimtų visus laivus, nepaisant jų dydžio ir naudojimo būdo, įskaitant asmeniniams tikslams naudojamus pramoginius laivus, prieštarauja šio reglamento 18 ir 19 konstatuojamosioms dalims ir tikslui apsaugoti silpnesniąją sutartinių santykių šalį.
3. Tokį aiškinimą pagrindžia 2016 m. rugsėjo 14 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2016/1629, kuria nustatomi vidaus vandenių laivams taikomi techniniai reikalavimai, 3 straipsnio a, b, c, f ir j punktuose pateikta klasifikacija ir *Lovbekendtgørelse Nr. 74 af 17. januar 2014 om skibes besætning* (2014 m. sausio 17 d. Konsoliduotas įstatymas Nr. 74 dėl laivų įgulų) 2 punkto 1–6 papunkčiuose išdėstytos apibrėžtys, kurios atitinka tarptautines įvairių laivų rūšių apibrėžtis ir yra suformuluotos taip:

„2 punktas

Šiame įstatyme vartojamos toliau nurodytos sąvokos apibrėžiamos taip:

- 1) „Prekybinis laivas“: bet kuris laivas, išskyrus žvejybos ir pramoginius laivus.
- 2) „Keleivinis laivas“: laivas, gabenantis daugiau nei 12 keleivių.

- 3) „Krovininis laivas“: prekybinis laivas, išskyrus keleivinius laivus.
 - 4) „Žvejybos laivas“: laivas, kurio kilmės šalis pažymėta išoriniu identifikaciniu numeriu.
 - 5) „Pramoginis laivas“: laivas, kuris nenaudojamas komerciniams tikslams. Kilus abejonių, Danijos laivininkystės tarnyba nustato, ar laivą galima laikyti pramoginiu laivu.
 - 6) „Jūrų laivas“: laivas, naudojamas už uostų, upių, ežerų ir panašių uždarytų vandens telkinių ribų.“
4. Jeigu Reglamento „Briuselis I“ 16 straipsnio 5 punktą būtų ketinta taikyti pramoginiams laivams, jie būtų konkrečiai įvardyti priede pateikto sąrašo 6 grupėje. I priedo A dalies 6 grupės aprašymą įprastai reikėtų suprasti taip, kad kalbant apie visą „upių ir kanalų laivų, ežerų laivų ir jūrų laivų“ žala arba jų netekimą, yra kalbama apie „jūrų, ežerų, upių ir kanalų“ laivus.
 5. Iš 2014 m. gruodžio 4 d. Tarybos sprendimo dėl 2005 m. birželio 30 d. Hagos konvencijos dėl susitarimų dėl teisingumo patvirtinimo Europos Sąjungos vardu 4, 5 ir 7 konstatuojamųjų dalių aiškiai matyti, kad deklaracija buvo susijusi su Reglamentu 44/2001 (dabar Reglamentas „Briuselis I“) ir buvo pateikta siekiant išlaikyti draudėjui taikomas jį apsaugančias taisykles dėl jurisdikcijos. Kalbant apie Europos Sąjungos vienašalę deklaraciją patvirtinant 2005 m. birželio 30 d. Hagos konvenciją dėl susitarimų dėl teisingumo (toliau – Konvencija), pateiktą vadovaujantis Konvencijos 21 straipsniu, kuri yra Tarybos sprendimo I priedas, iš 1 straipsnio 2 dalies d punkto matyti, kad didelė rizika apima tik netekimą ar žalą dėl, *inter alia*, laivų naudojimo komerciniams tikslams.

G. Atsakovo pastabos

1. Atsakovas ginčija Helsingioro teismo jurisdikciją šioje byloje.
2. Iš sudarytos draudimo sutarties aiškiai matyti, kad 2013 m. šalys susitarė dėl, *inter alia*, jurisdikcijos, ir dėl to ieškinyje atsakovui turi būti pareikštas Nyderlanduose, „kompetentingame Nyderlandų teisme“ (žr. sutarties 1.7.6 punktą).
3. Pirmiausia teigiama, kad apeliantas, nors ir yra vartotojas, su atsakovu sudarė privalomą draudimo sutartį ir privalomą susitarimą dėl teisingumo, pagal kurią jurisdikciją turintis teismas yra Nyderlandų teismas. Jurisdikcija, dėl kurios susitarta, galioja nepaisant Hagos konvencijos.
4. Pagal Reglamento „Briuselis I“ 11 straipsnio 1 dalies b punktą, atsakovui iš esmės gali būti pareikštas ieškinyje apelianto nuolatinės gyvenamosios vietos teisme, t. y. Helsingioro teisme.

5. Vis dėlto pagal šio reglamento 15 straipsnį draudimo sutarties šalys gali nesilaikyti šios taisyklės. Tai galima padaryti sudarant susitarimą dėl teisingumo pagal 15 straipsnio 5 punktą, jeigu jis apima vieną ar daugiau 16 straipsnyje nurodytų rizikos rūšių.
6. Sąvoka „didelės rizikos“ apibrėžta Tarybos direktyvos 73/239/EEB, iš dalies pakeistos Direktyva 88/357/EEB ir Direktyva 90/618/EEB, kuri Danijos teisėje vėliausiai įgyvendinta *Lov Nr. 308 af 28. marts 2015 om ændring af lov om finansiel virksomhed* (2015 m. kovo 28 d. Įstatymas Nr. 308, iš dalies keičiantis Finansinių įmonių įstatymą), 13 straipsnio 27 punkte.
7. Pagal šios direktyvos 13 straipsnio 27 dalies a punktą, rizikos, priskirtos, *inter alia*, prie I priedo A dalies 6 grupės, priklauso „didelių rizikų“ kategorijai. Draudimo grupių sąrašas taip pat pateiktas ir *Lov Nr. 1447 af 11. september 2020 om finansiel virksomhed* (2020 m. rugsėjo 11 d. Finansinių įmonių įstatymas Nr. 1447) 7 priede. Jame nurodyta:

„<...>

Draudimas – žala

Rizikų klasifikacija pagal draudimo grupes.

<...>

6. Laivai (jūrų, ežerų, upių ir kanalų): visa upių ir kanalų laivams, ežerų laivams ir jūrų laivams padaryta žala arba jų netekimas.

<...>“

8. Taigi ši grupė apima laivus (jūrų, ežerų ir upių bei kanalų laivus) tiek, kiek tai susiję su visa upių ir kanalų laivams, ežerų laivams ir jūrų laivams padaryta žala arba jų netekimu.
9. Taip pat galima paminėti 2016 m. birželio 30 d. Danijos finansų [priežiūros] institucijos elektroninį laišką, kuriame, *inter alia*, nurodyta:

„6 grupė, išdėstyta Direktyvos „Mokumas II“ I priede, Danijos teisėje įgyvendinta Finansinių įmonių įstatymo 7 priedo 6 punkte.

6 grupė yra kasko draudimas, ir ji apima tiek komercinį, tiek asmeninį laivų naudojimą laivybai.

Kasko draudimas yra draudimas dėl apdraustam turtui (šiuo atveju – valtims ar kitiems laivams) padarytos žalos, įskaitant, bendrai kalbant, šio turto praradimą dėl vagystės ir t. t.“

10. Taigi teigiama, kad Reglamento „Briuselis I“ 16 straipsnyje išdėstyta „didelės rizikos“ sąvoka apima kasko draudimą, kaip aptariamą šiuo atveju,

taigi pagal 15 straipsnio 5 punktą, jį siejant su 16 straipsnio 5 punktu, leidžiama sudaryti susitarimus dėl teisingumo, kaip nagrinėjamas pagrindinėje byloje.

11. Nesutinkama su tuo, kad ta aplinkybė, jog Sąjunga (o vėliau ir Danija) deklaravo neketinanti taikyti Hagos konvencijos draudimo sutartims, išskyrus komercinių situacijų kontekste, reiškia, kad netaikomas susitarimas dėl teisingumo. Teigiama, kad Reglamentas „Briuselis I“ taikomas šioje byloje, ir minėta deklaracija to nekeičia.
12. Tvirtinama, kad deklaracija reiškia tik tai, jog Hagos konvencija nurodytais atvejais netaikoma specifiniam Sąjungos kontekstui. Tokiose situacijose taikomos pačios Sąjungos taisyklės.
13. Taigi deklaraciją reikėtų suprasti taip, kad pagal Hagos konvenciją privatiems draudėjams nesuteikiama pakankama apsauga pagal Sąjungos taisykles. Dėl to privatūs draudėjai gali remtis pačios Sąjungos taisyklėmis, įskaitant Reglamentą „Briuselis I“.
14. Iš 2014 m. gruodžio 4 d. Tarybos sprendimo (2014/887/ES) 7 konstatuojamosios dalies matyti, kad Hagos konvencija netaikoma su draudimu susijusiose bylose tarp dviejų šalių, iš kurių bent viena yra ekonominės veiklos vykdytoja, kai joms abiem taikoma Sąjungos teisė. Tokiose bylose taikomas Reglamentas „Briuselis I“.

H. Danijos rytų regiono apeliacinio teismo pastabos

1. Danijos rytų regiono apeliacinis teismas mano, kad, atsižvelgiant į Reglamento „Briuselis I“ 16 straipsnio 1 punkto a papunkčio ir 5 punkto formuluotę, siejamą su 2009 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/138/EB dėl draudimo ir perdraudimo veiklos pradėjimo ir jos vykdymo (Direktyva „Mokumas II“) I priedo A dalies 6 grupėje išdėstytomis didelėmis rizikomis ir su pagrindiniais taisyklių, reglamentuojančių susitarimus dėl teisingumo, tikslais, kyla abejonių, ar Reglamento „Briuselis I“ 16 straipsnio 5 punktą reikia aiškinti taip, kad jis apima komerciniams tikslams nenaudojamo pramoginio laivo kasko draudimą.
2. Kadangi reikia daryti prielaidą, kad atsakymas į šį klausimą yra esminis sprendimui šioje byloje priimti, o iškilusios abejonės yra susijusios su Sąjungos teisėje įtvirtintos taisyklės aiškinimu, Danijos rytų regiono apeliacinis teismas mano, kad būtina sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Europos Sąjungos Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą.

Nutariama:

Danijos rytų regiono apeliacinis teismas prašo Europos Sąjungos Teisingumo Teismo atsakyti į šį klausimą:

Ar Reglamento „Briuselis I“ 15 straipsnio 5 punktą, kartu su jo 16 straipsnio 5 punktu, reikia aiškinti taip, kad komerciniams tikslams nenaudojamo pramoginio laivo kasko draudimas patenka į šio reglamento 16 straipsnio 5 punkte nustatytą išimtį, ir ar dėl to draudimo sutartis, kurioje yra susitarimas dėl teisingumo, nukrypstantis nuo šio reglamento 11 straipsnyje įtvirtintos taisyklės, galioja pagal šio reglamento 15 straipsnio 5 punktą?

DARBINIS VERTINIMAS